

Moara lui Califar

Gala Galaction

În preajima unei păduri străvechi se privea în iaz moara lui Călifar. Se privea, de când se ținea minte în bătrânii satului din cealaltă margine a pădurii, și Călifar era „moș Călifar” din vremi uitate. Moșnegii din Alautești își aminteau de înfățișarea-i sură, de ochii lui ce iscodeau tăios din stuful sprâncenilor și de moara lui cu strașina de-un stânen. Flăcăii, ce îndrăzniseră să înfrunte până în celălalt capăt pădurea grămadită între Alautești și moară, văzuseră cu ochii flăcăilor de acum optzeci de ani. Dincolo de moară începea Căpriștea: un pământ pietros, scorburos și plin de mărăcini, în care numai Necuratul trăgea brazdă ou coarnele.

În Alautești, în nopțile de vreme rea, torcătoarele spuneau, înviind focul, că moș Călifar își vânduse sufletul Satanei pentru nu știu câte veacuri și viață că întinsese în iazul morii, sufletelor creștinești, un laț vrăjit și că morarul procopsea, cu bogățiile cu care Diavolul ispiți pe Domnul Hristos, pe oricine le poftea și venea ca să le ceară. Dar lațul diavolesc astfel se înnodea pe sufletul celui ce râvnise procopseala necurată, că acesta își sărea din minți. Bunătățile cu care îl hărăzea Vicleanul erau atât de multe, și bucuria cu care îl gâdila era așa de ascuțită, că nenorocitul îndrăzneț, perpelindu-se ca un câine încăierat de viespi și răsând smintit în fericirea lui drăcească, venea de-a rostogolul către iaz și poticnea în el. Iazul și moara lui Călifar erau o născocire a întunericii. Acest iaz, în care moara se privea de veacuri, nu era un iaz ca orișicare, pentru că pe fața lui nu se izvodea, niciodată, nici o undă. De-a pururi, fața lui sta linsă, limpede, înghețată, ca un stei de sare străvezie, într-un ram de trestii și de sălcii. Zăgazul, ce se înălța în coasta morii, era spuneau creștinii înfiorați întărit pe dedesubt cu oasele acelor pe care îi ispitiseră comorile Satanei și veniseră la Călifar ca să-i procopsească. Moara sta, sub învelișul ei cu strașina de un stânen, ca un cap cu gânduri rele, sub o pălărie trasă peste ochi. Nimeni nu văzuse moara în umblet. Morarul măcina numai pentru stăpânul său Nichipercea și cine știe pe ce vreme. Se spunea însă că, atunci când Călifar ridica stăvilarul și slobozea pe scoc cimpoiul apei, apa fluiera cum fluiera un șarpe încolțit de flăcări iar, de sub făcău, se scurgea în spumegai de sînge. Și câte nu se mai spuneau! Câți îndrăzneți, din sat și de pe aiurea, furați de minți, prostiți de Naiba și sorbiți de iazul fermecat, nu erau de pomenire șezătorilor din Alautești! Și frica nevoiașilor se îngheșuia pe lângă vatra pălpâitoare iar curajul voinicilor stătea drept, cu mâna în pieptar: nouros, gânditor și pare că gata de-o încercare.

Printre cei voinici era și Stoicea. Stejar în port, oțel în braț, isteț cât vrea însă copil din flori, biet Stoicea, nici tu tată, nici tu mamă, nici tu stare părintească. Îl găsisse răposatul popa Radu, în tinda bisericii, la o lună după moartea preotesei și-l luase în casa-i pustie. Dar Stoicea nu se făcuse nici de șase ani și popa Radu își urmase soția în pământ. De atunci sărmanul Stoicea crescuse pe la pragurile tuturor copil din flori și de pripas. Și azi era voinicul Stoicea. Dar cine te vrea de ginere, când ai crescut din mila satului și când păzești vitele celor cu fete de măritat? De aceea Stoicea

vedea bine ca nu se putea căpătui în sat la el și de multă vreme gândurile lui pribegeau prin negura pădurii spre moara lui Călifar.

„Adică-te, ce ar fi să fac o încercare? Ce am și ce-o să pierd! Părinți nu, rude nu, drag nu sunt nimănui în lumea întreagă, sunt eu de capul meu. De altă parte, slab de înger nu mă știu, stafii și pricolici n-am văzut niciodată, de atâta vreme de când pasc eu cireada satului, pe la Saele, pe la Cimitirul Vechi, prin Câmpul Pârcălabului și pe unde vrei. Ce vorbă! să te smintești când ai vedea înainte-ți prăpăd de comori și de odoare. Numai să le simt în mână, că știu eu cum să mă port și cu Călifar și cu stăpănu-său. M-am hotărât: mâine de dimineață slobod cireada în luncă și-o iau razna, prin pădure, spre moara lui Călifar.”

Și Stoicea așa a făcut. A doua zi, când soarele se învârtea și se suia, rotoghilă arsă în foc, pe dealul Alăuteștilor, Stoicea băgă cireada în luncă, aruncă pingeaua pe umăr, ciomagul pe pingea, și pieri într-un fluier, pesub goruni.

Prin pădure nu erau poteci. Stoica mergea de-a-ntregul. Pe unde agurizarii înfrăteau prea strâns și-l încurcau, Stoicea scotea cuțitul. Punctul către care se îndrepta era miazănoapte. Din câte auzise, dacă țineai drept spre miazănoapte într-o jumătate de zi ajungeai la moară. După multă și anevoioasă cale, Stoicea ieși într-un luminiș în mijlocul căruia un stejar lăsa brațe noduroase și bătrâne peste un norod de dediței. Ostenit și pare că uns la inimă de aleanul florilor, Stoicea își muie mijlocul, și întinse pingeaua și se culcă, cu soarele la sfârșul opincilor: „Când mi-o veni până la ochi o să mă deștepte”. Stoicea dormi un pui de somn cât se târăște umbra de un stat de om, și când razele îl înțepară în pleoape se deșteptă. Se sculă înviorat și se afundă iar în întunericul pădurii și printre făcliile pe care soarele le turna, întoarse cu flăcările în jos. Când trecuse bine de amiază, lui Stoicea îi năzări, printre copacii ce dădeau devale, o sclipitură ca de brici. Era iazul morii lui Călifar. Merse ce mai merse și moara i se făcu înainte. Moara ca orice moară dar iazul pare că sta sub ea prea luciu și prea sloi. Pe pod, morarul fereca piatra: Barbă sivă, sprâncene de mușchi uscat, nasul cioc de cucuvaie.

— Mai bun lucru, moș Călifare!

— Mulțumim dumatăle, nepoate. Ce vânt te-a suflat pe sub atâta negureală de pădure și te-a dat de-a dura până la moară la mine?

— Moș Călifare, am auzit că ești un vraci cum nu s-a dovedit, ca unul care procopsești pe oricine vine să te roage ca să-l procopsești. Iată pentru una ca asta am venit și eu.

— Bine, fătule, să te procopsesc. Îngăduie-mă să sfârșesc de frecat astă piatră mai am să-i dau câteva ciocane. Dar cum te cheamă? Și trebuie să-ți fie foame. Te poftesc să mănânci cu mine, că nici eu n-am mâncat. Am ciorbă și o mămăligă aproape întreagă. Iată că am sfârșit. Până una, alta, fă de te spală, căci ai scuturat pe tine toți păienjării din pădure. Vezi, pe scara aceea.

Stoicea dădu spre iaz, sprijinindu-se în ciomag și intră în scara putredă, ispitind-o cu luare-aminte din vârful ciomagului și dintr-al opincii

„Moș Călifar un unchiaș, îl scutur de zilele ce i-au mai rămas, dintr-o palmă! Iazul care nu face unde, dar astea ce-s? Vorbe de babe! Să mă spal și să las copilăriile.” După ce se spală pe mâini, își făcu pumnii găvane, îi cufundă în iazul rece și scoțându-i plini de apă și de murmur îi azvârli în obraji.

A, ce vis întârziat! Stoicea sare de pe pingea și înțelege cum că l-au deșteptat picăturile reci ale unei ploii vijelioase, izvodite pe neașteptate din seninul mințitor al zilei. „M-am păcălit cu socoteala mea: soarele, în loc ca să-mi ajungă până la ochi și să mă trezească, a tras peste mine țolul ist greoi și leorcăit. Ce te faci acum? Sub stejar nu stau că e rău de trăsnet. Încotro s-o iau: înainte, spre moara lui Călfar, ori înapoi spre sat. Pe ce vreme o fi? Bre, ce vijelie! Auzi cum se frâng moșnegii pădurii. Să mă întorc spre sat și să tai ziua de azi pe răboiul celor pierdute.”

Dar Stoicea nu-și mai găsi urmele în pădure și se rătăci. Cu cât da să se îndepărteze, cu atât se pierdea mai mult, prin niște curpeni încălciți, prin niște viroage în care putrezeau copaci trăsniți și printre niște gropițe din care ieșeau, cum ies coastele din stârv, rădăcini nălbite și întoarse. De altă parte, furtuna nu crăpa de loc în ploaie sănătoasă, ci se oțerea în spinarea gorunilor, crâșnea, frângea și dădea chiote. Numai niște picături mari și rare fluierau prin frunze, ca gloanțele. Stoicea mergea grăbit, îngrijorat oleacă și încotro îl mână vijelia. De la o vreme băgă de seamă că, împreună cu el și tot de vale, mergea de zor, furișându-se pe după stufuri, droaie de jigăanii cu patru picioare: cerbi, căprioare, vulpi, ba chiar și lupi. Toate aceste lighioane fugeau ghemuindu-se și scâncind, ca sub spaima unui bici de foc. Ereții fugeau și ei hărțuiți de vijelie, se dădeau în scrâncobul aripelor câteva clipite și cădeau săgeți. Dar iată că lighioanele încep să chelălăie și să urle cumplit. Lupii se reped de vale nebunește, luând vulpile în picioare și amestecându-se cu pământul iar cerbii sar în lături, desfundând cu coarnele stuful. Furtuna se face și mai amarnică, și se rotește, și fâlfâie, și craune (pe deasupra pădurii ce s-a rărit fără de veste) ca o scorpie dușmană. Dar atunci povârnișul, de pe care vijelia mătura pe Stoicea în rezmerița jigăniilor pădurii, se frânse dintr-o dată în pieptul unui deal alb și drept ca zidul. Spuma lighioanelor se tăie în două, în trei, și pieri în suciturile văii, iar Stoicea dădu fuga la adăpost într-o ocniță ivită sub deal. „Unde naiba să fiu eu aici? De când sunt nu mi-a călcat piciorul prin locurile astea! Trebuie s-o fi luat, în zăpăceala mea spre soare scapătă și m-am apropiat de hotarul munților. Bine ca am găsit încă un adăpost.”

Nu sfârșise gândul, și furtuna îi aduse la ureche un nechezat de cal, un ropot de copite și un țipăt de femeie. Cât ce sări din ocniță, și un roib i se poticni înainte, iar din șaua lui se sprijin în brațe-i o copilă spăimântată: — Sări, bădiță, că m-a luat în goană o ursoaică glontuită.

Într-adevăr, namila venea prăpăstioasă, întărită și de rană de larma crescândă a unui corn și a unor câini de vânătoare. Stoicea făcu vântcopilei în scorbura de var (pe când calul se ridica și pierdea în tufișuri), așteptă dihania până se apropie bine și-o trăsni de-i risipi creierii.

— Să trăiești, bădiță! și să știi că sunt fata boierului Rovin n-o să-ți fie voinicia pe degeaba. Mă cheamă Tecla. Am ieșit cu tata, cu frații mei și cuvătații noștri mai mult într-o plimbare decât la vânătoare. Ne-a împrăștiat furtuna tocmai când dădusem peste ursoaică și, cum s-a nimerit, că eu m-am răzlețit încoace cu ursoaica în spinare. Dar iată că vin ai noștri.

Călăreții se vedeau sărind de prin tufari și încârdându-se pe lungul văii iar câinii, sosiți mai înainte, chelălăiau împrejurul dihaniei moarte, se gudurau împrejurul domniței și se întorceau cu ștafete de bucurie. Boierul Rovin, boierașii Rovinești și oamenii lor săriră din șele, înconjurară pe domniță și pe Stoicea, strânsă de mână pe voinic și nu se mirară prost

de risipa creierilor namilei.

— Cine și de unde ești, voinice? Mi-ai scăpat fata de la moarte și-ți voi plăti boierește. Dar n-ai vrea să te bagi la noi? Cu un așa voinic s-ar ține mândră curtea mea.

Și Stoicea primește dintr-o vorbă! Și-și pune opinca în scara unui armăsar boieresc și-și lenevește băta, cu un capăt pe umăr și cu celălalt în zgrebenii spumegoși de coamă și se pierde cu ceata vânătorilor prin poienile moșiei Rovineștilor; și ajunge pe înnoptate la curtea boierească. Și ajunge, el Stoicea, văcarul din Alăutești, sluga cea mai de aproape, omul de toată încrederea și vechilul peste toți vechilii moșiilor boierului Rovin, numai în câțiva ani. Dar norocul îi fuse mai prieten decât ar fi îndrăznit ca să viseze, căci domnița Tecla se îndrăgi de Stoicea pe viață și pe moarte și boier Rovin, neavând ce face, îi dădu pe Stoicea, îl făcu ginere și-l așeză bun stăpân în cea mai mare din moșiile rovineștene. Și iată-l pe Stoicea: boierit de vodă, cinstit de o lume întreagă, iubit de nevastă, norocos în copii, norocos în roadele pământului, norocos în toate celea, ca în povestel! Căci copiii lui Stoicea creșteau bărbați și mândri căci văcăria lui păștea în suhaturi pe care de-abia le înconjurai în trei zile de umblet căci oile lui albeau izlazul până în zare, ca omătul. Și zilele lui Stoicea treceau voioase, pline, limpezi, dar repezi ca unda pârlului de munte și ca visul. Câteodată, prea arare, parcă își aducea aminte de ceea ce fusese: „Eu sunt Stoicea, copilul lepădat, care crescui pe la ușile străine? Eu sînt cel care mă hotărâi într-o zi să mă duc la morarul Călfar ca să mă procopsească? Norocul mi-a ieșit înainte la drumul jumătate și în loc de moara lui Călfar am nimerit în brațele domniței Tecla și într-o boierie cât două.” Însă Stoicea n-avea vreme să se prea gândească la trecutul lui, căci zilele îi treceau senine și repezi.

Dar într-o zi, intră în curtea lui Stoicea, pe un cal în spume un vătășel, din partea lui socru-său, boierul Rovin.

— Boier Stoicea, sărutămu-ți dreapta, așa te îndeamnă zornic boierul Rovin, socrul boieriei tale, să-ți ridici în sârg nevasta și copiii și ce ți-e mai scump din câte ai și să fugi spre munți, că de două zile a intrat în țară pârjolul tătăresc și se apropie ca mama crivățului.

Vătășelul n-apucase să sfârșească bine vorba, și de pretutindeni năvăliră în curte argații, pândarii și ciobanii moșiei, răcnind cu toții: „tătarii! tătarii!” Atunci boier Stoicea alergă în curte, cu capul gol, și porunci tunător:

— Rumpeți peste șanțuri zăgazul heleșteului. Ridicați podul. Intrați încasă: unii dintre voi druguiți ușa slugărească, grămădiți pe ea lemne, lăzi, dulapuri și ce găsiți iar ceilalți scoateți din tainiță butoaiile cu iarbă și cugloanțe, şușanele, pistoalele și iataganele. Și în tătarii ce vor îndrăzni să se apropie de ușă vărsați de sub streășină și prin ferestre un foc necurmat.

Boier Stoicea intră și el în casă, prin ușile cele mari, groase de o palmă, le închise, le zăvorî și încrucișa pe ele drugii de fier. Apoi din scară strigă către coconi:

— Niculceo, Andrea, Zamfire, aduceți-mi dragii tatei hangherul, buzduganul și chimirul cu pistoale. Eu străjuiesc aici, voi, pe la ferestre.

Boier Stoicea își simți inima în piept, când zări departe, în fundul iatacului, printre cizmele prinse în hora primejdiei, pe jupâneasa Tecla îmbrățișându-și coconașii. Dar ceasul era grabnic. Poruncile abia i le îndepliniseră. Stoicea aruncase prin toata casa, din pod și până în beciuri,

ochi de vultur și poronci de mâna a doua, când, întors în scară, văzu prin ferestruia de deasupra ușii pe tătari izvorând din zare în roiuri negre și apropiindu-se ca umbra unui nor. Caii lor săriră ogărește peste șanțurile înecate și iată-i pe dușmani, hâzi și crunți, clocotind împrejurul casei. Din ferestrele cu zăbrele dese, de sub strășini, din pridvoare, coconii și argățimea împușcă în tătari. Boier Stoicea se încredință că ușa slugărească, zdravăn întărită pe dinăuntru și apărată aprig de șușanele, nu putea să fie străpunsă de dușmani dar ușa boierească, peste care se vărsa învelitoarea prispei, îngrijii pe Stoicea. Și într-adevăr tătarii, la adăpost de gloanțe, tăbăriră pe ea. Topoarele lor cădeau ca grindina.

— Spurcații o să spargă ușa, cât e ea de groasă. Veniți, feții mei să scoatem scara și s-o întărim în ușă.

Boier Stoicea se repezi pe scară în jos dar când fu să ajungă pe treapta din urmă, din ușa de stejar, în care rapăiau topoarele tătarești, îi suflă în față un vânt așa de tare că-l azvârli înapoi și-l dădu-i în vine. Iar un glas de cucuvaie și de luare în răs îi îngheță ficății:

— B re, ce tărie de flăcău! căci ce s-a izbit cu un pumn de apă în ochi, îmi căzu ca un boboc de gîscă.

Stoicea se ridică în două picioare, răghinate de trei soți unul de altul și holbă împrejurul-i niște ochi de smuls din somn și de ieșit din minți.

— Unde sunt? Ce s-au făcut tătarii?

— Ce tătari, nepoate?

— Unde mă aflu eu? Unde e casa mea? Unde sunt slugile mele?

— Ce casă, ce slugi, nepoate?

— Unde e nevasta mea, Tecla, fata boierului Rovin copiii mei, moșia mea, averea mea?

— Vino-ți în simțiri, nepoate Stoicea. Ești la moara lui Călifar ai venit din Alăutești ca să te procopsesc.

Stoicea ascultă gură căscată și cu ochi de tâmp apoi, apucându-se cumăinile de păr, își clătină capul ca pe o tivgă, din care ai vrea să scoți ungărgăune.

— Te-ai dezmeticit? Eu sînt moș Călifar, și tu Stoicea din Alăutești; ai venit ca să te procopsesc. Ce zici, te-am procopsit?

— Tecla mea! copiii mei! casa mea! averea mea! Vai de mine și de mine!

— Vezi bine, toate aistea-s procopseala pe care mi-ai cerut-o. Ți-am făcut pe plac.

Stoicea sfredelea în pământ cu ochii. În sfârșit își cunoscă ciomagul rezimat în scară, își simți obraji uzi, și-și strânse mințile-i trântite de calul Necuratului. În câteva clipite, cât își aruncase în obraz un pumn din apa fermecată, Diavolul îl purtase în șa pe întinsul unui vac de om, îl măturase în furtună, îl întâlnise cu Tecla și cu boierul Rovin, îl însurase, îl îmbogățise, îl boierise. Și suflase în visul lui ca într-o beșică, nimicindu-l!

Stoicea se aplecă și-și luă ciomagul.

Batjocoritor, morarul se înțepenea pe stinghiile podului ca o uriașă cucuvaie sură.

— Jivină drăcească, vreau să intru în iad, legat într-un te! cu tine!

— Ce pomană ți-ai face! Sunt trei sute de ani de când port în oase o viață blestemată, și sunt afurisit să nu pot să mor decât omorât.

— Ține atunci!

Creierii vrăjitorului se sleiră pe pod. Stoicea se duse pe zăgaz și, cu capul înainte, spintecă adâncul străvezii.

